

Aprendre, construir... crear

Text > JOAN MIRÓ AMETLLER

Il·lustració > MARC VICENS

Tants anys dedicat a la Universitat m'han deixat marcat. No me la puc treure del cap. Confesso que encara somio temes de docència, de recerca i d'organització. Són somnis carregats de feines, que contribueixen a mantenir la ment activa. I sortosament, només són somnis.

Sovint he resumit el meu pensament sobre la docència en una frase ambiciosa: «Els mamífers aprenen al costat d'altres mamífers». Vol dir que aprenem en companyia, més o menys en equip, per imitació o per emulació. Comparant idees i coneixements. Potser amb altres persones, potser dialogant amb nosaltres mateixos.

La frase requereix comentaris i aclariments. Com la que diu que hem d'aprendre a aprendre. No nego l'existència de l'autodidacta, però difícilment estem del tot sols... quan estem sols. Pot semblar que estudiem i treballem en la solitud del nostre refugi. En realitat, sabem que estem voltats de gent que vetlla per nosaltres, que encara que aparentment estiguin lluny poden atendre les nostres preguntes i ajudar-nos a superar dificultats. Treballem amb textos escrits per altres humans i materials fruit de la seva elaboració prèvia. O connectats telemàticament amb el món sencer... Ni Robinson Crusoe, quan està sol a l'illa, està completament sol: conviu amb l'experiència de la seva vida social anterior i gaudeix de les restes del naufragi que troba a la platja. Més tard, disposarà d'un company.

En tot cas, cal considerar l'aprenentatge com un acte de creació. Ha de ser fonamentalment creació del coneixement. La persona que estudia, que aprèn, que experimenta s'ha de sentir la protagonista de la construcció del saber. I saber-se sempre ben acompanyada.

El context

En aquesta línia, jo era partidari d'emmarcar un coneixement, un saber, una ciència en el seu context històric. En justificava així la necessitat i procurava situar-lo en l'entorn tecnològic, econòmic i social. Posem per cas, relacionar la termodinàmica no només amb la màquina de vapor i el treball a les mines, sinó també amb l'empenta del sector tèxtil i —per

què no?— l'abaratiment de la roba, la història de la moda i l'aparició dels grans magatzems. Alhora, procurava donar una visió de conjunt de l'assignatura, en la qual s'emmarcaria després el desenvolupament. Les quatre lleis eren enunciades de forma lògica i s'exposava quin camí havien de seguir les funcions i el tractament matemàtic per tenir una idea general de la ciència. Per exemple, el principi bàsic venia a ser: «Hi ha estats d'equilibri caracteritzats per funcions d'estat que no depenen del camí que ha seguit el procés (només dels estats inicial i final)».

Anàlogament, es podia tractar amb el mateix estil la química

física atòmica i molecular, la quàntica. L'electroquímica i la cinètica tenen una relació evident amb les aplicacions industrials. Aquest marc constructiu calia repetir-lo periòdicament per mantenir la perspectiva general, i combinar-lo amb el laboratori experimental i la resolució de problemes relacionats amb temes de recerca o aspectes reals.

La introducció del Pla de Bolonya va comportar una planificació més estricta del curs acadèmic, que deixava menys espai a la improvisació i a les disquisicions, tot i que era possible compensar-ho amb assignatures de lliure configuració. A més a més, la pandèmia i el recurs a la telemàtica han canviat els hàbits. Ara, em diuen els professors, l'assistència presencial a classe és menys freqüent. Tanmateix, encara que no sigui absolutament necessari, crec que el contacte professor-estudiant és convenient i estimulant. La creació de coneixement, millor si es fa amb contacte humà.

És possible superar els defectes detectats pels estudis sobre educació en altres nivells de l'ensenyament amb principis semblants? O potser amb idees més imaginatives?

